

likovne umjetnosti

Skopje

Nerv mladih

»Bijenale mladih« omogućuje da se dobije određena slika o mladom stvaralaštvu kod nas, sa delima koja potvrđuju kreativni kontinuitet, raznovrsnost traženja

Ovih dana u prostorijama skopskog Muzeja savremene umetnosti otvoreno je prvo »Bijenale mladih«. Njegovo je organizovanje bilo neophodno, i dolazi kao rezultat potreba što ih je nametnuo povećani broj školovanih likovnih umetnika (pre svega iz skopskog fakulteta likovnih umetnosti) koji su sve prisutniji i na jugoslovenskoj umetničkoj sceni. Bijenale se pokazuju kao nužna forma organizovanog prećanja aktuelnih tokova umetnosti (medijski i izražajno raznovrsnih) formirajući se na prethodnim iskustvima i izložbene prakse u našoj i jugoslovenskoj sredini. Putem konkursa i prijavljivanja umetnika do tridesetipetogodišnjeg uzrasta (neophodno ograničenje s obzirom na zamisao), dobila su se dela od autora koji su se formirali u osamdesetim godinama, označeni kao vreme postmoderne umetnosti. Ova se umetnost u drugim sredinama već preispituje, sagledava iz više uglova, kritičkije i uzdržanijim tonom.

Na izložbi je zastupljeno više sekcija (bez karikature i stripa) što daju informativan pregled novih kretanja u našoj umetnosti, sakupljajući veću grupu već afirmisanih autora i jedan deo koji se sad pojavljuje. Pritom, potrebno je zapisati da nedostaje više imena, što znači da nešto treba menjati u metodologiji organizovanja izložbe. Inače, vreme će pokazati na koliko se godina može održavati ova manifestacija a da ne trpi od ponavljanja i »istoricizma«. Zato možda treba nešto napraviti da se prihvataju dela koja zadovoljavaju određene

bedljiviji svojim autentičnim ostvarenjima. Tako Petre Nikoloski radi ambijentalne artikulirane mrežaste strukture od drvenih grančica minuciozno građene celine sa skoro fantastičnim sadržinama. **Gligor Stefanov** svojim letalima od slame daje novu snagu i dinamičnost u prostoru, a **Tome Adžievski** kreira zatvorene vitalistički koncipirane vertikale od drveta koji deluju kao nadrealistički znaci u prostoru. Ovom poniranjem u arhaične i arhetipske pridružuje se **Ismet Ramičević** koji ih obogaćuje konceptualnom svežinom, korišćenjem drugih materijala (lim, kamen), mobilnošću struktura i njihovom delikatnom raspoređivanju u prostoru. **Stanko Pavleski** se izdvaja jasnim konceptom preciziranih »primarnih« formi u čijem se rasporedu kriju novi refleksivni sadržaji **Gordana Nikoloska** radi skulpturu-predmet sa folklornim obeležjima, a **Marga Kiseljčka-Kalajdija** interveniše na »golu« formu drveta. **Ranko Dakić** i **Dimitar Samardžiski** rade skulpturu »slobodne« forme sa asocijativnim i taktinim svojstvima (bronzna).

Venko Cvetkov opredeljuje se za video-instalaciju, koristeći skulpturalne forme koje imaju karakteristične intencionalnog kiča. Posebno bih izdvojio dela *Biroa evolucije* i *novog koncepta* (sastavljena od arhitekata) a napravljena u okviru projekta *Gradske priče*. Tu se susreće neobični spoj sagledavanja budućnosti preko prošlosti, stilizovanog »kiča« i angažovanosti, optimizma, ali i ironije sa izvesnim skepticizmom. Čvrsto građene forme nadopunjuju se foto-

vrednosne kriterijume i od nezavršenih studenata likovnih akademija itd.

Izložba, koja nije radena po autor-skoj koncepciji radi toga što se ne može naći zajednički imenitelj dela, u osnovi predstavlja više pregled po širini nego što pravi pokušaj da probleme dublje sagleda. Zato, selektivni pristup, bar za sada, nije mogao obezbediti takav kvalitet celine koja neže trpeti od neophodne informativnosti o pojavama. To se na neuobičajeni način potvrđuje u predgovoru kataloga za izložbu koji je napisao Miroslav Popović, a koji je možda radi toga što se radi o prvom Bijenalu mladih trebao da bude sadržajni, kao uostalom i drugom tekstu, i sa više poverenja prema onima koji prave svoje prve stvaralačke korake. Prma tome, kakav smisao ima čin selektiranja, a da ne govorimo o neophodnim podsticajima na stvaralaštvo? Ali, i bez toga mladi umetnici koncentrirani u Skopju (dolaze i od drugih gradova), pokazuju sav samopregor i stvaralački nerv, odlučno se prilagodeju uslovima i vremenu, pojavama u našoj i svetskoj umetnosti. Oni su radoznali, sa raznim interesovanjima ali i željni dokazivanja i afirmacije, toliko koliko im to dopuštaju njihove mogućnosti i sposobnosti, zato što stvaraju u uslovima nedovoljne konkretne društvene pomoći i podsticanja.

Izlažu pedeset autora, a deo koji se odnosi na skulpturu, instalacije i arhitekturu (koji se prožimaju) je naju-

grafijama, crtežima prirode i urbane sredine itd. Slikarstvo nudi varijante neoekspresionizma sa figurativnim i apstraktno asocijativnim rešenjima. Izdvaja se topla postkubistička analitičnost pa platnima **Jovana Šumkovskog**, široki snažan gest u delima **Zanete Vangeli**, rafiniranost enformela, sa profiliranjem platna, kod **Blagoje Manevskog**. Treba spomenuti nervaturu bojenog crteža **Stanka Dordijeva**, preciznost crteža **Zorana Malinovskog**, kao i »konceptualiranost« nadrealizma u delima **Dimitrija Duranovskog**.

U grafici se zapaža **Trajčev Blaževski**, koji kombinira imaginarne predele sa foto urbanim isečcima, a spomenuo bih još istraživanja **Mihaila Petrova**, spontani rukopis **Marije Svetijeve**, preglednu ritmičnost formi **Ane Kondovske** itd.

Na izložbi je predstavljen duhoviti dizajn **Vesne Džambovske**, psihologizirana fotografija **Jordana Živkovskog**. Film je zastupljen ostvarenjem **Mitka Panova** koji pokazuje mogućnosti analitičke transformacije jednog motiva dok **Antonio Mitričeski** je direktniji u neposrednom doživljavanju stvari. Ovo Bijenale omogućuje da se dobije, iako necelovita, a ono ipak određena slika o mladom stvaralaštvu kod nas, sa delima koja potvrđuje kreativni kontinuitet, raznovrsnost traženja, kao i da se nagoveste mogućnosti i opredeljenja koja imaju otvorenu perspektivu.

Vladimir VELIČKOVSKI